

УДК 342.9

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ АКТИВ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ

Глона РУСАКОВА,
головний спеціаліст Вищої ради юстиції

SUMMARY

Article is devoted to covering of historical aspects concerning appeal decisions of High Council of Justice. Some stages of formation and development of institute of appeals against decisions, actions or omissions of High Council of Justice. The necessity of comprehensive scientific studies of appeals against decisions, actions or omissions of High Council of Justice. These findings are compared with procedure of appeal under current legislation of Ukraine. In particular, it deals with transformation of administrative law regulation of state administration of judiciary formation in during soviet era. Author emphasizes that most important result of this process was creation of High council of justice.

Key words: establishment, development, appeal, act, decision, actions, inaction, historical aspect, court, judge, High council of justice.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена висвітленню історичних аспектів щодо оскарження рішень Вищої ради юстиції. Виділено кілька етапів становлення й розвитку інституту оскарження актив, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції. Обґрунтовано необхідність проведення комплексного наукового дослідження особливостей оскарження актив, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції. Отримані висновки порівнюються із порядком оскарження за чинним законодавством України. Зокрема в статті розглядається трансформація адміністративно-правового регулювання державного управління в сфері формування суддівського корпусу за часів радянської влади. Автором підкреслюється, що найважливішим результатом даного процесу стало створення Вищої ради юстиції.

Ключові слова: становлення, розвиток, оскарження, акт, рішення, дії, бездіяльність, історичний аспект, суд, суддя, Вища рада юстиції.

Постановка проблеми. Побудова в Україні демократичної, соціальної та правової держави має здійснюватися одночасно з удосконаленням функціонування юридичного механізму захисту прав і свобод людини. Важливими його елементами є ефективна судова система, що включає в себе, зокрема, високопрофесійний, неупереджений суддівський корпус та систему адміністративних судів, що діє у повній відповідності з положеннями Конституції України та законодавства і забезпечує можливість оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції.

Враховуючи вищезазначене, розвиток та вдосконалення українського адміністративного права та української правової системи загалом не може бути ефективним без якісного функціонування двох його важливих складових:

1) якісного функціонування органу, що відповідає за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі та приймати рішення стосовно порушень суддями вимог законодавства та їх відповідальності за порушення присяги судді;

2) функціонування адміністративного судочинства, спрямованого на захист прав, свобод та інтересів громадян, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень із боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, шляхом справедливою та неупередженого розгляду адміністративних справ.

Проблеми становлення та розвитку адміністративного судочинства є також предметом активних дискусій через невирішеність в юридичній науці ряду важливих питань щодо розв'язання спорів між органами публічної влади та громадянами.

Тому актуальність даної теми дослідження є надзвичайно високою в контексті становлення і розвитку си-

стеми джерел адміністративного права, адміністративної реформи та систематизації адміністративного законодавства. Висновки, отримані в результаті даного дослідження, будуть безумовно мати важливе практичне та теоретичне значення.

Актуальність теми. У вітчизняній юридичній науці ще не проводилось комплексного дослідження становлення та розвитку адміністративного провадження у справах щодо оскарження актив, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції. Окремі аспекти правового регулювання діяльності Вищої ради юстиції розглядалися у підручниках, посібниках, монографіях, статтях та обговорювалися на конференціях, присвячених систематизації та реформуванню адміністративного права.

Правове регулювання діяльності Вищої ради юстиції стали предметом дисертаційних робіт С.О.Халока «Конституційно-правовий статус Вищої ради юстиції» (Київ, 2008 р.) та І.В.Назарова «Правовий статус Вищої ради юстиції» (Харків, 2005 р.). Різноманітні аспекти функціонування Вищої ради юстиції досліджувались О.В. Гончаренком, С.Ф. Василюком, А.О. Селівановим, В.О. Євдокимовим та ін.

Дослідженню проблемних аспектів адміністративного судочинства велику увагу приділяли такі науковці, як В.Б. Авер'янов, І.Х. Темкіжев, Ю.М. Старілов, Ю.О. Гаврилюк, М.Г. Кобилянський, Р.О.Куйбіда та інші. Зокрема значний вплив на розвиток окресленої даною роботою проблематики здійснило дисертаційне дослідження Ю.О. Гаврилюк «Провадження у справах щодо оскарження актив, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції» (Одеса, 2012 р.).

Однак, ознайомлення з вищезазначеними роботами вчених свідчить про те, що не приділяється значної уваги питанню становлення та розвитку адміністративного провадження у справах щодо оскарження актив, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції. Дане питання досі не

було предметом ґрунтовних спеціальних досліджень серед представників науки адміністративного права.

Недостатність сучасних наукових розробок із зазначеної проблематики, відсутність теоретичних узагальнень та відповідних практичних рекомендацій негативно впливають на функціонування правового інституту адміністративного провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції в цілому. Зазначене обумовлює нагальну потребу глибокого комплексного наукового дослідження становлення та розвитку адміністративного провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції. Науково-теоретичні висновки та практичні рекомендації даного дослідження сприятимуть створенню більш досконалого законодавства, присвяченого правовій регламентації інституту адміністративного провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції.

Отже, визначення напрямків подальшого вдосконалення інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції можливо здійснити на підставі дослідження історії виникнення і становлення провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції, виділення певних етапів та тенденцій і, на цих засадах, прогнозування напрямків подальшого розвитку.

Метою статті є визначення етапів запровадження, функціонування та розвитку провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції визначені Кодексом адміністративного судочинства України. Попри те, що Кодекс адміністративного судочинства України було прийнято у 2005 році, порядок оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції існував і раніше за правилами різних видів судочинства. Аналіз генезису в Україні порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів, які відповідали за формування судівського корпусу, представляє певний інтерес, оскільки вони мали прямий вплив на адміністративне судочинство з оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції.

Процес становлення інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності органів, до компетенції яких належали повноваження з формування судівського корпусу, пройшов тривалий шлях та зазнавав істотних змін поряд із тим, як трансформувалася суспільний та політичний лад держави.

У ретроспективі процес становлення провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції умовно можна поділити на чотири етапи: 1) позасудове оскарження рішень органів, відповідальних за формування судівського корпусу за радянських часів; 2) оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції у цивільному судочинстві; 3) оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції в умовах становлення адміністративного судочинства; 4) новітній етап.

Фундаментальним етапом становлення провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції є період оскарження рішень органів, відповідальних за формування судівського корпусу в радянській Україні.

Порядок формування судівського корпусу за радянських часів регулювався конституціями та законодавчими актами як на союзному, так і на республіканських рівнях.

Першим декретом Народного Секретаріату, що став початком судового будівництва в Україні, стала постанова «Про введення народного суду на Україні», затверджена ЦВК Радою робочих, селянських і солдатських депутатів України 4 січня 1918 року. Цей декрет скасував стару су-

дову систему, а замість неї сформувалися народні суди – дільничні, повітові та міські.

Протягом другого радянського періоду в організації судоустрою більшовики вдосконалили свої підходи. Тимчасове Положення про народні суди і революційні трибунали УСРР (14 лютого 1919 р.) створило дві самостійні судові системи: народні суди, ради народних судів та революційні трибунали [23, с. 620].

Після прийняття в РРФСР Положення про народний суд від 21 жовтня 1920 р., РНК УСРР 26 жовтня прийняла нове Положення про народний суд, згідно з яким судді обов'язково повинні були мати стаж політичної роботи, теоретичну або практичну підготовку [3].

Відповідно до нового Положення судді народних судів обирались радами на місцях, затверджувались губвиконкомами та могли ними достроково відкликатись. Члени так званих псевдосудових органів – революційних трибуналів – обирались повітовими і міськими радами робітничих, солдатських і селянських депутатів винятково зі складу «відповідальних працівників». Радам надавалося право в будь-який час позбавляти суддів повноважень і призначати нові вибори [1].

Слід зазначити, що встановлений Положенням механізм виборності суддів робив їх повністю залежними від виконавчої влади. При цьому ще одним засобом тиску на суддів із боку рад була можливість дострокового припинення повноважень суддів.

Судова система республіки протягом 20–30 років зазнала істотних змін. Початок її реформуванню поклала постанова ВУЦВК від 16 грудня 1922 р., яка затвердила Положення про судоустрій УСРР. Скасовувалися революційні трибунали й чинні тоді судові органи. Встановлювалась єдина система народних судів: народний суд (у межах повітового або міського району) – губернський суд – Верховний Суд УСРР [4, с. 66].

У відповідності до Положення про судоустрій УСРР, затвердженого 2-ю сесією ВУЦВК IX скликання 23 жовтня 1925 р., народного суддю можна було достроково відкликати виключно на підставі постанови пленуму окружного виконавчого комітету на пропозицію Народного комісара юстиції або з ініціативи президії окружного виконкому [12].

У процесі подальшого реформування судової системи 11 вересня 1929 р. ВУЦВК було прийнято Положення про судоустрій УСРР, відповідно до якого народні суди районів обирались окружними з'їздами рад, а в містах і селищах – пленумами міських і селищних рад [11, с. 304].

У подальшому законодавство, що регулювало порядок формування судівського корпусу, фактично не змінювалося до другої половини 1930-х р. У січні 1937 р. була прийнята нова Конституція УСРР, яка кардинально змінила процес формування судівського корпусу.

Так, Конституцією Української РСР 1937 року вперше громадянам гарантувалось широке виборче право при обранні народних суддів районних народних судів, зокрема ст. 89 передбачалось, що народні судді районних (міських) народних судів обирались громадянами району (міста) на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на п'ять років [8].

Подальший розвиток і конкретизацію конституційні положення одержали в Законі про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік, прийнятому Верховною Радою СРСР 16 серпня 1938 р. [22, с. 290].

Відповідно до Закону СРСР «Про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік» від 16 серпня 1938 р. народні судді звітували перед виборцями про свою роботу і роботу народного суду, та могли достроково позбавлятися своїх повноважень не інакше, як із відкликання виборців,

або ж внаслідок винесеного щодо них обвинувального вироку суду [19].

За Положенням про вибори народних суддів, ухваленим Президією Верховної Ради Української РСР від 10 жовтня 1948 р., народні суди обиралися безпосередньо громадянами району. Це мало наблизити народний суд до мас, посилити довіру громадян до нього, підвищити його відповідальність. На жаль, вибори суддів і народних засідателів мали формальний характер [4, с. 120].

Отже, на відміну від попереднього законодавства докорінно змінилася процедура відкликання суддів. Як вже зазначалося, раніше діяв принцип відкликання судді тим же органом (посадовою особою), яким він був обраний, а Закон СРСР «Про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік» передавав це право виборцям.

Прийняттям Конституції УРСР 1937 року і Закону про судоустрій закінчилася централізація судової системи СРСР. Керівництво судовою практикою було зосереджене у Верховному Суді СРСР, а єдине судове управління здійснювалося Наркоматом юстиції СРСР [11, с. 329].

Загальне керівництво судовою системою здійснювалося Міністерством юстиції УРСР.

Слід зазначити, що жорсткий авторитарний політичний режим СРСР зробив суддів фактично підконтрольними партійним органам. Суди всіх рівнів, як і раніше, діяли в умовах жорсткого партійного і державного контролю, наслідком чого стало підвищення рівня дисциплінарної відповідальності суддів [23, с. 797].

Зокрема, з прийняттям Положення про дисциплінарну відповідальність суддів від 15 липня 1948 р. скасовувався адміністративний порядок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Якщо до цього дисциплінарне провадження порушували міністр, начальники обласних управлінь юстиції та голови обласних та крайових судів, то вже відповідно до нового Положення право накладати стягнення на суддів надавалося спеціальним колегіям у дисциплінарних справах, які створювалися при Верховному і обласних судах у складі голови, його заступника і двох членів суду.

У Положенні про дисциплінарну відповідальність суддів зазначалося, що радянський суддя, обраний народом, повинен дорожити довірою народу і бути зразком чесного служіння Батьківщині, точного і неухильного виконання радянських законів, моральної чистоти і бездоганної поведінки, щоб мати не тільки формальне, але і моральне право судити і вчити інших. Підставами для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності могли бути порушення трудової дисципліни, упущення в судовій роботі, внаслідок недбалості або недисциплінованості судді, здійснення вчинків, не гідних радянського судді.

У випадку, якщо дисциплінарна колегія визнавала суддю винним у здійсненні дисциплінарної провини, то, відповідно, ст. 16 Положення накладала на нього заходи стягнення у вигляді попередження, догани або суворої догани.

Рішення дисциплінарної колегії було остаточним і могло бути скасованим лише в порядку нагляду колегією по дисциплінарних справах при вищестоящому суді за клопотанням голови цього суду, Міністра юстиції СРСР, міністрів юстиції союзних і автономних республік.

Внаслідок реформування управління судовою системою у травні 1956 р. були ліквідовані Міністерство юстиції СРСР, обласні та крайові управління юстиції. Мін'юст УРСР, а також інших республік отримав статус союзно-республіканського міністерства [4, с. 120].

У зв'язку з ліквідацією Міністерства юстиції СРСР його функції щодо керівництва судовими органами передано Верховному Суду СРСР.

На підставі Основ законодавства про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік, від 25 грудня 1958 р., Верховною Радою УРСР 30 червня 1960 року прийнято Закон «Про судоустрій Української РСР», який визначив нові засади реформування судової системи.

Правосуддя в Українській РСР у відповідності до ст. 1 зазначеного Закону здійснювалося Верховним судом Української РСР, обласними судами і районними (міськими) народними судами. Районний (міський) народний суд утворювався в кожному районі або місті, що не мав районного поділу.

Народні судді районних (міських) народних судів обиралися громадянами району (міста) на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на п'ять років. Районний (міський) народний суд розглядав всі цивільні і кримінальні справи, за винятком справ, віднесених законом до відання інших судів. Встановлювалися вимоги до кандидатів у судді і народні засідателі. Зокрема, суддею і народним засідателем міг бути обраний кожний громадянин СРСР, який досяг дня виборів 25 років (ст. 9) [5]. Народні суди мали звітувати про свою діяльність перед відповідними радами, а народні судді – перед виборцями [6].

Змінювався порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів. Республіки отримали право самостійно встановлювати порядок притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Справи про дисциплінарні провини суддів стали розглядатися колегіями з дисциплінарних справ, заснованими при обласних та Верховному судах. Вони ж накладали на суддів дисциплінарні стягнення. В якості важливої гарантії незалежності суддів і народних засідателів від інших владних структур подавалася норма про можливість їх відкликання. Формально судді й народні засідателі могли бути позбавлені своїх повноважень не інакше, як за рішенням виборців або трудового колективу, що обрав їх. Насправді, зазначене положення сприяло посиленню контролю за роботою суддів із боку партійних органів, адже тільки вони мали реальні інструменти організації процедури відкликання. Негласний вплив партійних інстанцій на діяльність суду (так зване телефонне право) завжди був і залишався характерною рисою радянського судочинства, можливості партійних органів впливати на розгляд судово-слідчих справ дещо обмежувалися, принаймні ззовні [7, с. 215].

Однак прагнення до децентралізації управління судовими органами було безуспішним, і ці функції знову перейшли до поновленого Міністерства юстиції УРСР. У зв'язку з утворенням союзно-республіканського Міністерства юстиції СРСР Основи законодавства про судоустрій СРСР та союзних республік 1958 були доповнені ст. 38-1, яка регулювала питання організаційного керівництва судами. У ній зазначалося, що організаційне керівництво судами в межах і порядку, передбачених законодавством, здійснюється: Міністерством юстиції СРСР – щодо судів союзних республік і військових трибуналів; міністерствами юстиції союзних республік – щодо Верховних судів автономних республік, обласних, крайових, міських судів, судів автономних областей і національних округів, районних (міських) народних судів; міністерствами юстиції автономних республік, відділами юстиції виконавчих комітетів обласних, крайових, міських Рад – щодо районних (міських) народних судів [15].

У подальшому, реформуючи судову систему, законодавець неодноразово змінював порядок формування суддівського корпусу.

Конституція УРСР 1978 р. (ст. 150) та Закон «Про судоустрій України» 1981 р. (ст. 8) закріплювали принцип «виборності суддів і народних засідателів» в Українській РСР.

Народні судді районних (міських) народних судів обиралися громадянами району (міста) на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на п'ять років.

Декларувалося, що судді і народні засідателі є відповідальними перед виборцями або органами, що їх обрали, звітують перед ними й можуть бути ними відкликані у встановленому законом порядку.

Питання про відкликання і дострокове звільнення суддів регулювалося Законом СРСР «Про статус суддів в СРСР» від 4 серпня 1989 р., відповідно до ст. 17 якого судді могли бути достроково позбавлені своїх повноважень за порушення соціалістичної законності або скоєння вчинку, що їх порочить, несумісних із їхнім високим званням, а також внаслідок винесеного щодо них обвинувального вироку суду, який набрав законної сили [18].

Підстави, ініціатори та механізми відкликання народних суддів регулювався Законом Української РСР «Про порядок відкликання народних суддів і народних засідателів районних (міських) народних судів Української РСР» від 5 червня 1981 р.

Зазначалося, що відповідно до Конституції Української РСР народний суддя і народний засідател районного (міського) народного суду могли бути відкликані виборцями, якщо вони не виправдали їх довір'я або вчинили дії, не гідні високого звання народного судді або народного засідателя [17].

Однак, цей порядок носив штучний характер, оскільки в реальному житті судді призначалися рішенням партійних комітетів міського і районного рівнів із грифом «таємно», а згодом затверджувалися шляхом вкидання бюлетенів, в яких проставлялося прізвище лише одного кандидата. Позитивною його рисою було те, що судді певною мірою відчували свою відповідальність перед громадянами. Це, зрештою, також сприяло підвищенню їх авторитету в суспільстві. На практиці випадків, коли проводилося голосування з цілком відкликання виборцями суддів чи відкликання їх місцевими радами, практично не було. Ці норми закону носили формальний характер. Більш реальним способом позбавитися суддів, які порушували свій професійний обов'язок, було виключення їх із партії, що автоматично тягнуло за собою звільнення їх із посад Президією Верховної Ради УРСР, якщо вони самостійно не подавали заяву про звільнення [10].

Таким чином, порядок формування суддівського корпусу за радянських часів був далекий від ідеального, і його важко назвати прозорим та демократичним, оскільки судоустрій в досліджуваній період був об'єктом пильної уваги партійних органів.

Відповідно до Закону Української РСР «Про порядок відкликання народних суддів і народних засідателів районних (міських) народних судів Української РСР» від 5 червня 1981 р. районна, міська, районна в місті комісія по проведенню голосування про відкликання народного судді розглядала скарги про порушення цього Закону при проведенні голосування про відкликання народного судді.

Що стосується скарг на неправильні дії районної, міської, районної в місті комісії по проведенню голосування про відкликання народного судді, то вони розглядалися виконавчим комітетом районної, міської, районної в місті Ради народних депутатів.

Аналізуючи радянський період становлення інституту оскарження рішень органів, відповідальних за формування суддівського корпусу, зазначимо, що в цей час існував лише позасудовий порядок оскарження самої процедури проведення голосування про відкликання народного судді, однак не самих результатів виборів.

25 квітня 1988 р. у відповідності до Закону СРСР «Про порядок оскарження до суду неправомірних дій посадо-

вих осіб, що зачіпають права громадян» Цивільний процесуальний кодекс УРСР 1963 р. було доповнено главою 31-А «Скарги на рішення, дії або бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [14].

Однак, оскарженню згідно з цим законом підлягали лише одноособові дії посадових осіб. Акти, які було прийнято колегіальними державними органами у судовому порядку, оскаржуватися не могли.

Зважаючи на викладене, зробимо спробу більш детально охарактеризувати процес становлення інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції після проголошення незалежності України.

З проголошенням незалежності України питання щодо формування суддівського корпусу набуло суттєвих змін. Зокрема, у відповідності до ст. 22 Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про судоустрій Української РСР» від 24.02.1994 р., судді районних (міських) судів обиралися відповідно Верховною Радою Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими Радами народних депутатів строком на десять років. Судді, які вперше пройшли конкурсний відбір, обиралися строком на п'ять років [16].

У подальшому Глава 31-А Цивільного процесуального кодексу України від 18 липня 1963 р. зазнавала змін. Так, 31 жовтня 1995 р. вона була викладена в новій редакції, де ст. 248 було передбачено, що предметом судового оскарження могли бути як колегіальні, так й одноособові рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, акти як нормативного, так й індивідуального характеру. У 2003 р. було змінено й назву глави, і відтоді вона мала найменування: «Скарги на рішення, дії або бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [20].

Про необхідність створення окремого органу, відповідального за формування суддівського корпусу, зазначали «Основні принципи незалежності судових органів», ухвалені резолюціями 40/32 від 29 листопада 1985 року та 40/146 від 13 грудня 1985 року Генеральної Асамблеї ООН, «Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів», затверджені 24 травня 1989 року Резолюцією 1989/60 Економічної і Соціальної Ради ООН, Європейська хартія «Про статус суддів» від 10 липня 1998 року, Рекомендації № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року та інших [2].

28 червня 1996 року Верховна Рада України прийняла Основний Закон нашої держави, у ст. 131 якого зазначено, що в Україні діє Вища рада юстиції, до відання якої належать: внесення подання про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад; прийняття рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності; здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів та розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів [9].

У зв'язку з тим, що ст. 131 Конституції містила положення щодо цілей, завдання та порядку формування Вищої ради юстиції, постала необхідність прийняття спеціального закону, який би регламентував діяльність цього органу. Такий закон був прийнятий 15 січня 1998 р.

Отже, фактично Вища рада юстиції розпочала свою діяльність з прийняттям Закону України «Про Вищу раду юстиції», який набув чинності 17 лютого 1998 року [13].

Наступним етапом у розвитку інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції стало прийняття 6 липня 2005 року Кодексу адміністративного судочинства та створення адміністративних судів.

Після створення адміністративних судів справи про оскарження рішень, дій чи бездіяльності ВРЮ розглядалися по всій країні, оскільки територіальна підсудність таких справ визначалася за місцем проживання позивачів, а позивалися до Ради в переважній більшості судді. Рішення судів у цих справах також підлягали апеляційному й касаційному переглядам, тож до ухвалення кінцевого вердикту проходили роки [21].

13 травня 2010 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження». Цим законом до Закону України «Про Вищу раду юстиції» та Кодексу адміністративного судочинства України внесено зміни, якими визначено, що акти ВРЮ можуть бути оскаржені виключно до Вищого адміністративного суду України в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України. При цьому, рішення Вищого адміністративного суду України по таких справах були остаточними та не підлягали оскарженню в апеляційному та касаційному порядку.

14 березня 2014 року прийнято Закон «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України щодо компетенції Верховного Суду України», яким було визначено правові й організаційні засади здійснення перегляду Верховним Судом рішень Вищого адміністративного суду України. З цього часу Верховний суд України вповноважений переглядати рішення Вищого адміністративного суду України щодо оскарження актів, дій або бездіяльності Вищої ради юстиції.

Висновки. Проведене в статті дослідження дозволило встановити, що виникнення інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції має свою передісторію і сягає часів поступового формування адміністративної юстиції.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки: 1) у радянській Україні права на судове оскарження рішень органів, відповідальних за формування суддівського корпусу, не було до 1988 року; 2) починаючи з 25 квітня 1988 р. судовий порядок оскарження рішень вищезазначених органів здійснювався у межах цивільного судочинства в судах загальної юрисдикції відповідно до Глави 31-А ЦПК УРСР; 3) наступним кроком у розвитку інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції стало прийняття 6 липня 2005 року Кодексу адміністративного судочинства, яким законодавець закріпив таке оскарження в порядку адміністративного судочинства.

Отже, подальше вивчення даної теми дослідження допоможе краще зрозуміти правову природу інституту оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради юстиції, а набутий досвід буде корисними під час подальшого реформування адміністративного судочинства.

Список використаної літератури:

1. Вступ на суддівську посаду: минуле та сьогодення // Інформаційний вісник вищої кваліфікаційної комісії суддів України / ВИПУСК 3 (7). – 2008. – 3 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/High_Qualifications_Commission_of_Judges_of_Ukraine_Visnyk_7.pdf.
2. Гончаренко О.В. Формування органів державного управління формуванням суддівського корпусу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vru.gov.ua/Docs/a110110.pdf>.
3. Гринюк В.О. Суд радянської доби / В.О. Гринюк // Часопис Національного університету «Острозька академія» // Серія «Право». – 2012. – № 2 (6). – С. 1–15. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12hvovsrdf.pdf>.
4. Іванов В.М. Історія держави і права України: Навчальний посібник / В.М. Іванов; Міжрегіональна акад. управління персоналом. – К.: МАУП. – 2002. – Ч. 2. – 2003. – 223 с.

5. Історична довідка суду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lk.lv.court.gov.ua/sud1312/>.

6. Історія та сьогодення Радомишльського районного суду Житомирської області – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rd.zt.court.gov.ua/sud0620/istoria/istoria/>.

7. Калашніков В.М. Історія держави і права України. Навчальний посібник / В.М. Калашніков, Г.Г. Кривчик, К.А. Марков; за ред. В.М. Калашнікова. – Дніпропетровськ, 2012. – 261 с.

8. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки Україна; Конституція // Історичний документ від 30.01.1937. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/001_001.

9. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (23.07.96).

10. Кулинич К.С. Концептуальні підходи до призначення суддів у контексті продовження судово-правової реформи в Україні (історико-правовий аналіз). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/9875/%CA>.

11. Музиченко П.П. Історія держави і права України // Навч. посіб. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 471 с.

12. Положення про судоустрій УСРР від 23 жовтня 1925 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP250018.html.

13. Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15.01.1998 року № 22/98 – ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25.

14. Про внесення доповнень і змін до Цивільного процесуального кодексу Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР: 5803-XI 25.04.1988. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5803-11>.

15. Про внесення змін і доповнень до законодавства СРСР у зв'язку з утворенням союзно-республіканського Міністерства юстиції СРСР: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 12.08.1971р. № 2013-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102010127&rdk=&backlink=1>.

16. Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР «Про судоустрій Української РСР» // Закон України від 24.02.1994 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4017-12>.

17. Про порядок відкликання народних суддів і народних засідателів районних (міських) народних судів Української РСР: Закон від 05.06.1981 р. № 2024-X // Президія Верховної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T812024.html.

18. Про статус суддів у СРСР: Закон Союзу РСР від 04.08.1989 № 328-I. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0328400-89>.

19. Про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік: Закон Союзу РСР від 16.08.1938 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bestpravo.ru/sss/ehdokumenty/i6o.htm>.

20. Свіркін Д.О. Державна реформа судової влади в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ppravoznavec.com.ua/period/article/11157/%D1>.

21. Сухова Н.І. Практично всі судді, стосовно яких ВРЮ вносить подання про звільнення з посади за порушення присяги, оскаржують його / Кулагіна Н.С. // Закон і бізнес. – 2011. – № 44: – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/5936praktichno_vsi_suddi_stosovno_yakih_vryu_vnosit_podannya_pro.html.

22. Тацій В.Я. Історія держави і права України: Підручник. – У 2-х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина, В.Д. Гончаренка // Том 2 // Кол. авторів: В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький та ін. – К.: Ін Юре, 2003. – 580 с.

23. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2011. – 944 с.